

А. А. Помаза-Пономаренко,
д. держ. упр., старший дослідник, начальник наукового відділу з дослідження проблем державної безпеки, Науково-дослідний центр Національного університету цивільного захисту України
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-5666-9350>

DOI: 10.32702/2306-6814.2024.24.158

ЕКОЛОГО-ІННОВАЦІЙНІ МЕХАНІЗМИ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ У СФЕРІ РОЗВИТКУ АПК В УКРАЇНІ

А. Pomaza-Ponomarenko,
Doctor of Sciences in Public Administration, Senior Researcher, Head of the Scientific Department
for State Security Problems, Research Centre of the National University of Civil Protection of Ukraine

ECOLOGICAL AND INNOVATIVE MECHANISMS OF PUBLIC ADMINISTRATION IN THE SPHERE OF AGRICULTURAL DEVELOPMENT IN UKRAINE

Акцентовано на перспективності й актуальності впровадження екологічних інновацій в національну економіку загалом і в АПК зокрема, а також на формуванні первинного та вторинного їх ринку в Україні. Визначено, що це зумовлює необхідність прийняття стимулюючих і регулюючих заходів і методів на загальнодержавному та регіональному рівнях. Серед цих управлінських методів виокремлено інституційні, фінансово-економічні, інформаційні та інші, застосування яких покликано підвищити рівень системи безпеки (економічної, соціальної й екологічної). Система зазначених методів публічного управління формуванням ринку екологічних інновацій підприємствами національної економіки й АПК включає засоби, що довели свою ефективність — публічно-приватне партнерство й інвестування. Із метою визначення перспектив його впровадження проаналізовано особливості функціонування діючих підприємств в АПК України та стан реалізованих ними еколого-інноваційних заходів. Установлено, що у період 2014—2022 рр. значно скоротилась кількість агропідприємств в Україні, зокрема, у 1,4 рази. З'ясовано, що це зумовило також зменшення обсягів фінансування, що виділяється в межах капітальних інвестицій на охорону навколишнього природного середовища за видами економічної діяльності (сільське господарство) із розподілом за видами природоохоронних заходів у 2022—2023 рр. Виявлено регіони-лідери в зменшенні кількості агропідприємств (Донецька, Луганська, Запорізька, Харківська, Херсонська та інші області). Доведено, що зменшити градус впливу зовнішніх і внутрішніх факторів на діяльність агропідприємств можливо за рахунок результативної реалізації еколого-інноваційних механізмів публічного управління у сфері розвитку АПК в Україні. Обґрунтовано, що ці механізми передбачають упровадження прогресивних моделей соціально-економічного розвитку та сучасних моделей інформаційних технологій.

Emphasis is placed on the prospects and relevance of the introduction of ecological innovations in the national economy in general and in the agricultural sector in particular, as well as on the formation of their primary and secondary market in Ukraine. It was determined that this necessitates the adoption of stimulating and regulatory measures and methods at the national and regional levels. Among these management methods, institutional, financial and economic, informational and other methods are distinguished, the use of which is intended to increase the

level of the security system (economic, social and environmental). The system of the specified methods of public management of the formation of the ecological innovation market by enterprises of the national economy and agricultural industry includes means that have proven their effectiveness – public-private partnership and investment. In order to determine the prospects of its implementation, the peculiarities of the functioning of the operating enterprises in the agricultural sector of Ukraine and the state of the ecological and innovative measures implemented by them were analyzed. It was established that in the period 2014–2022, the number of agricultural enterprises in Ukraine significantly decreased, in particular, by 1.4 times. It was found that this also led to a decrease in the amount of funding allocated within the scope of capital investments for environmental protection by types of economic activity (agriculture) with distribution by types of environmental protection measures in 2022–2023. Regions-leaders in reducing the amount were identified agricultural enterprises (Donetsk, Luhansk, Zaporizhzhya, Kharkiv, Kherson and other regions). It has been proven that it is possible to reduce the degree of influence of external and internal factors on the activities of agricultural enterprises due to the effective implementation of ecological and innovative mechanisms of public management in the field of agribusiness development in Ukraine. It is substantiated that these mechanisms involve the introduction of progressive models of socio-economic development and modern models of information technologies.

Ключові слова: публічне управління, еколого-інноваційні механізми, економічна безпека, національна економіка, екологічна безпека, екологічна сфера, АПК, агропромислове виробництво, інноваційний розвиток, інноваційні ризики менеджменту, агробізнес, природні ресурси, раціональне землекористування, сільське господарство, публічно-приватне партнерство, інвестиції.

Key words: public administration, economic security, national economy, ecological security, ecological sphere, agricultural industry, agro-industrial production, innovative development, innovative management risks, agribusiness, natural resources, rational land use, agriculture, public-private partnership, investments.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Екологічні інновації є джерелом ефективного управління будь-яким підприємством. Особливо це стосується представників агробізнесу, адже вони мають безпосередню справу із земельними ресурсами. З метою унеможливлення появи еколого-економічної кризи важливими є процеси, пов'язані з розробкою й упровадженням інновації з високим ступенем екологічності, енергетичної й економічної ефективності. Власне кажучи, актуальним завданням будь-якої держави є результативне впровадження екологічних інновацій. Вони сприяють посиленню конкурентоспроможності компаній, оскільки спостерігається сильна кореляція між ринковою діяльністю і новими екологічними продуктами [7]. Продуктові та технологічні інновації допомагають завойовувати й утримувати внутрішній і зовнішній ринки, збільшуючи прибутковість на цих ринках [там само].

Сьогодні в Україні дуже гостро стоїть проблема щодо виробництва загалом, адже непоодинокими є випадки, коли воно не має замкнутого характеру. Це означає, що відходи виробництва постійно забруднюють навколишнє середовище [3]. Дана проблема характерна для постійної індустріалізації, яка зумовлює збільшення розмірів забруднення навколишнього середови-

ща, що може викликати самознищення націй. У той же час, потрібно розуміти, що сучасні події, які відбуваються в Україні, зумовлені неоголошеною війною РФ, залишають відбиток на екологічній, економічній і соціальній сферах як в середині нашої держави, так і за її межами, знижуючи рівень належного функціонування вказаних сфер. Виходячи з цього, можемо відзначити, що важливим завданням для України є створення ефективної еколого орієнтованої інноваційної системи менеджменту в національній економіці загалом і АПК зокрема. Усе це визначає актуальність обраної проблематики дослідження.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Організаційні, правові, еколого-економічні та інші аспекти реалізації публічного управління в економічній та аграрній сферах досліджували О. Амосов, Л. Антонова, К. Васильківська, В. Геєць, І. Драган, Н. Ізосімова, М. Латинін, Т. Лозинська, С. Майстро, О. Мельниченко, М. Пугачова, О. Сидорчук, Н. Статівка, Т. Усик, В. Фостолович, А. Юрченко та ін. [4; 6; 7]. У той же час, поза увагою вчених залишаються питання, пов'язані з упровадженням еколого-інноваційних механізмів публічного управління у сфері АПК в контексті післявоєнного

Таблиця 1. Частка сільського господарства України в загальносвітових обсягах

№ з/п	Показники виробництва	Питома вага, %
1	Зерна	2,1
2	Цукрових буряків	5,9
3	Соняшників	18,3
4	Картоплі	6,2
5	М'яса всіх видів (у забійній вазі)	0,7
6	Молока	1,7
7	Яєць	1,3

Джерело: складено на підставі [6, с. 151].

відновлення України. Наразі на її території спостерігається складна соціально-економічна ситуація, але разом із тим нашій державі надано аванс до сучасного саморозвитку, а також довіри міжнародних партнерів щодо виваженого використання їхньої допомоги, вдалого її спрямування на соціально-економічний розвиток. У цьому контексті набувають актуальності наукові розвідки, які визначають перспективні вектори сталого розвитку України у післявоєнний період: інвестиційний, екологічний, інноваційний і бізнесовий напрямки, на яких базується сталий розвиток конкурентоспроможної країни.

МЕТА СТАТТІ

Мета статті — обґрунтування еколого-інноваційних механізмів публічного управління у сфері розвитку АПК в Україні.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

Україна є аграрною державою, у якої наявні одні з найбільших запасів чорнозему. Дані географічні особливості окреслюють апіорі вектори функціонування національної економіки України, серед яких ключове місце займає АПК. Це, у свою чергу, забезпечує високі показники в експортуванні вітчизняної сільгосппродукції за кордон (табл. 1). Вітчизняна економіка поступово включається до світогосподарських зв'язків, суб'єкти господарювання, що вимагає ще більшого застосування високих технологій у виробничому процесі.

Таблиця 2. Збитки довкіллю України внаслідок збройної агресії рф у період з 24.02.2022 р. по 19.04.2024 р.

№ з/п	Назва збитків довкіллю внаслідок збройної агресії рф	Показники збитків довкіллю внаслідок збройної агресії рф (тн., м ² , м ³ , кг)	Грошовий еквівалент збитків довкіллю внаслідок збройної агресії рф (грн)
1	Горіння нафтопродуктів	3,06 млн тн.	137,6 млрд грн
2	Лісові пожежі	67,0 тис. га	1,02 трлн грн
3	Інші загоряння	2,4 млн м ²	6,0 млрд грн
4	Забруднення водних об'єктів	1,8 тис. тн.	48,7 млрд грн
5	Засмічення водних об'єктів	36,4 млн кг	8,8 млрд грн
6	Самовільне використання водних ресурсів	20,6 млн м ³	26,4 млрд грн
7	Засмічення земель	19,1 млн м ²	1,06 трлн грн
8	Забруднення ґрунтів	788,1 тис. м ²	15,8 млрд грн
9	Усього	—	2 411 952 187 823 грн

Джерело: складено на підставі [8].

Через неоголошену війну рф ускладненим є процес забезпечення розвитку АПК України в динаміці, ще більше занепокоєння викликає рівень забруднення її екологічної сфери, що унеможлиблює використання землі для агровиробництва. Сьогодні немає жодного складника екологічної сфери, який би не постраждав через збройну агресію рф, а саме: ґрунти, водні басейни, річки, атмосферне повітря, рослинний і тваринний світи та ін. (див. табл. 2). Загалом унаслідок російської збройної агресії від початку вторгнення сума збитків від викидів забруднюючих речовин становить 2,4 трлн грн.

Із табл. 2 видно, що особливу тривогу викликає стан земельного покриву України, який погіршився через збройну агресію рф, що, у свою чергу, унеможлиблює ефективне функціонування агробізнесу та здійснення агровиробництва на українських землях, а також становить загрозу для продовольчої безпеки. Слід розуміти, що зниження показників розвитку АПК України — це насправді проблема світового масштабу, оскільки наша держава є вагомим експортером рослинної сільгосппродукції в країни Африки, Індії та ін. Зважаючи на це, підкреслимо, що ще "з учора" Україна спільно з державами-партнерами мала б активно займатись питаннями забезпечення власної та глобальної продовольчої безпеки, що передбачає розвиток еколого-інноваційних механізмів публічного управління в АПК. Певні напрацювання в цій сфері є, зокрема, домовленості щодо безперешкодного експорту українського зерна в іноземні порти. Однак дані домовленості виконуються не в повному обсязі. Крім того, необхідно еколого-інноваційна ознака передбачає стимулювання розвитку інвестиційної й інноваційної діяльності підприємств агробізнесу з метою збільшення серед них частки тих підприємств, що використовують "зелену" енергетику, раціонально використовують природні ресурси.

Згідно зі статистичними даними, викиди шкідливих речовин у повітря у 2000 році становили 5908,6 тис. т., тоді як у 2006 році їх кількість збільшилась до 7027,6 тис. т. Відтак, постає питання щодо прийняття управлінських рішень, спрямованих на зростання виробництва, підвищення його економічної ефективності, конкурентоспроможності з урахуванням екологічного фактору. Дану проблему можна вирішити за допомогою переходу виробництва на інноваційні мало-відходні, безвідходні й екологічно безпечні технології. Це забезпечить підвищення економічності, конкурентоспроможності та незалежності як підприємств, так і нашої держави, якій складно самотужки вирішувати соціально-економічні проблеми, що накопичуються зі швидкістю світла [7].

Найбільш чутливо й активно реагують на вимоги часу та зміни в попиту на ринку екологічних товарів саме приватні підприємства, оскільки вони здійснюють господарську діяльність на власний ризик і розсуд (див. Господарський і Цивільний кодекси України).

Це означає, що приватні підприємці самостійно відповідають за свій фінансово-економічний і матеріальний стан. Відмінною рисою підприємця є те, що він завжди перебуває в пошуках змін, реагує на них і використовує їх як шанс до підвищення рівня добробуту. Підприємцям необхідно цілеспрямовано шукати джерела інновацій, причини, що їх зумовлюють, і прогнозувати можливі наслідки їхнього впровадження [4].

Учені визначають такі напрямки, за якими розвивається екологічне підприємництво, у т.ч. в АПК: виготовлення, установка й експлуатація природоохоронних (очисних) засобів; розробка та впровадження екологічно чистих технологій; виробництво екологічно чистих продуктів; переробка, транспортування та ліквідація відходів; торгівля екологічними технологіями, продуктами й відходами; енергозбереження, збереження земельних ресурсів; водний, повітряний контроль, екоаудит і екоекспертиза; екотуризм, екологічна медицина та професійна безпека; інформаційні технології. Робота на ринку звичайно ускладнюється і водночас стимулюється конкурентною боротьбою. Особливо це стосується ринку екологічних товарів. Як видно, Україна має всі можливості для формування ринку екологічних інновацій, зокрема в АПК, що забезпечить їй відповідне місце на світовому ринку торгівлі [там само].

Крім того, слід погодитись із науковцями, що ринок екологічних інновацій складається з первинного ринку, де здійснюється обмін проміжних результатів екологічно орієнтованого інноваційного процесу в інформаційній формі, а також їх потенційний економічний ефект. Вторинний ринок охоплює об'єкт купівлі-продажу, що є кінцевим результатом екологічно орієнтованого інноваційного процесу, і який опосередковує його подальше розповсюдження в національній економіці [6]. При цьому основними очікуваними ефектами як на первинному, так і на вторинному ринку екологічних інновацій визнаються економічна ефективність й екологічні результати. Для їх досягнення на первинному і вторинному ринках застосовують різні інструменти регулювання екологічно орієнтованого інноваційного розвитку. Обидва цих ринки функціонують у межах агро-сектору.

До повномасштабної агресії рф в Україні було відмічено досить значну кількість промислових підпри-

Таблиця 3. Витрати на охорону навколишнього природного середовища за видами економічної діяльності у 2018 році (у фактичних цінах, тис. грн)

	Усього	У тому числі		
		капітальні інвестиції		поточні витрати
		усього	з них на капітальний ремонт	
Усього	34392270,3	10074279,3	1214521,7	24317991,0
Сільське, лісове та рибне господарство	418078,7	8894,2	483,9	409184,5
сільське господарство, мисливство та надання пов'язаних із ними послуг	76010,8	5942,7	483,9	70068,1
лісове господарство та лісозаготівлі	340990,2	2951,5	-	338038,7
рибне господарство	1077,7	-	-	1077,

Джерело: складено на підставі [1].

Таблиця 4. Витрати на охорону навколишнього природного середовища за видами економічної діяльності у 2019 році (у фактичних цінах, тис. грн)

	Усього	У тому числі		
		капітальні інвестиції		поточні витрати
		усього	з них на капітальний ремонт	
Усього	43735862,1	16255671,8	1463351,2	27480190,3
Сільське, лісове та рибне господарство	440696,9	5912,2	1381,3	434784,7
сільське господарство, мисливство та надання пов'язаних із ними послуг	86563,3	3496,5	1381,3	83066,8
лісове господарство та лісозаготівлі	353486,4	2415,7	-	351070,7
рибне господарство	647,2	-	-	647,2

Джерело: складено на підставі [1].

ємств, що впроваджували маловідходні, ресурсозберігаючі та безвідходні технологічні процеси. Витрати на охорону навколишнього природного середовища за видами економічної діяльності (у сільському господарстві) представлено в таблицях 3—5.

Як видно з таблиць 3—5, в Україні у 2019 році була виділена найбільша кількість витрат на охорону навколишнього природного середовища за таким видом еко-

Таблиця 5. Витрати на охорону навколишнього природного середовища за видами економічної діяльності у 2020 році (у фактичних цінах, тис. грн)

	Усього	У тому числі		
		капітальні інвестиції		поточні витрати
		усього	з них на капітальний ремонт	
Усього	41332201,7	13239649,8	1691248,1	28092551,9
Сільське, лісове та рибне господарство	388444,4	15092,5	470,5	373351,9
сільське господарство, мисливство та надання пов'язаних із ними послуг	62538,5	11669,0	414,5	50869,5
лісове господарство та лісозаготівлі	324557,9	3353,5	56,0	321204,4
рибне господарство	1348,0	70,0	-	1278,0

Джерело: складено на підставі [1].

Таблиця 6. Капітальні інвестиції на охорону навколишнього природного середовища за видами економічної діяльності з розподілом за видами природоохоронних заходів у 2020—2023 рр. (у фактичних цінах, тис. грн)

Назва діяльності	Рік	Капітальні інвестиції	У тому числі на такі заходи				
			охорону атмосферного повітря і проблеми зміни клімату	очищення зворотних вод	поводження з відходами	захист і реабілітацію ґрунту, підземних і поверхневих вод	інші заходи
Усього	2023	8284027,4	1507599,3	1709535,5	3204646,0	1385950,4	476296,2
Сільське, лісове та рибне господарство		58231,0	6188,2	587,5	626,1	884,4	49944,8
Усього	2022	6446017,8	1598709,5	743357,5	2795900,8	992562,9	315487,1
Сільське, лісове та рибне господарство		96458,1	1756,1	16185,3	532,5	960,4	77023,8
Усього	2021	14113735,0	4891093,8	1383214,5	3719604,6	2716845,3	1402976,8
Сільське, лісове та рибне господарство		197885,3	6472,6	48091,6	7776,0	1792,0	133753,1
Усього	2020	13239649,8	5595319,4	1578201,4	2899793,4	2554224,5	612111,1
Сільське, лісове та рибне господарство		15092,5	5886,3	5093,9	624,6	126,8	3360,9

Джерело: складено на підставі [1].

номічної діяльності, як сільське господарство. У той же час, у 2020 році розпочалось зниження витрат агропідприємств на охорону навколишнього природного середовища. Причин для цього багато як зовнішнього, так і внутрішнього характеру.

Щодо капітальних інвестицій на охорону навколишнього природного середовища за видами економічної діяльності за видами природоохоронної діяльності у 2020—2023 рр., то їх кількість представлена у табл. 4. Із табл. 6 видно, що короткотривала тенденція також припала на 2020 і 2021 роки і стосується збільшення

фінансування на охорону навколишнього природного середовища за видами економічної діяльності (у т.ч. у сільському господарстві). Капітальні інвестиції на охорону навколишнього природного середовища у 2021 році, у порівнянні з 2020 роком, збільшились в 1 раз. Проте ми не випадково вказали на короткостроковість тривалості даної тенденції, адже у період з 2022—2023 рр. відбулось суттєве скорочення кількості капітальних інвестицій на охорону навколишнього природного середовища у сільському господарстві з розподілом за видами природоохоронних заходів у звітному періоді. При цьому через повномасштабну агресію РФ в Україні значно зменшились капітальні інвестиції на захист і реабілітацію ґрунту.

У продовження відзначимо, що розгляд особливостей упродовження еколого-інноваційних механізмів публічного управління в АПК передбачає також аналіз кількості підприємств, що функціонують в агробізнесі (табл. 7). Із табл. 7 видно, що найбільша кількість діючих підприємств за видами економічної діяльності (сільське господарство) спостерігалась у період 2017—2019 рр. При цьому порівняння показників 2022 р. і 2014 р. дає підстави стверджувати про зменшення кількості в сільському господарстві у 1,4 рази.

Відповідно аналіз статистичних даних [1] дозволив зробити такі проміжні висновки: 1) значне скорочення діючих підприємств за видами економічної діяльності (зокрема, у сільському господарстві) зумовило скорочення обсягів капітальних інвестицій на

Відповідно аналіз статистичних даних [1] дозволив зробити такі проміжні висновки: 1) значне скорочення діючих підприємств за видами економічної діяльності (зокрема, у сільському господарстві) зумовило скорочення обсягів капітальних інвестицій на

Джерело: складено на підставі [1].

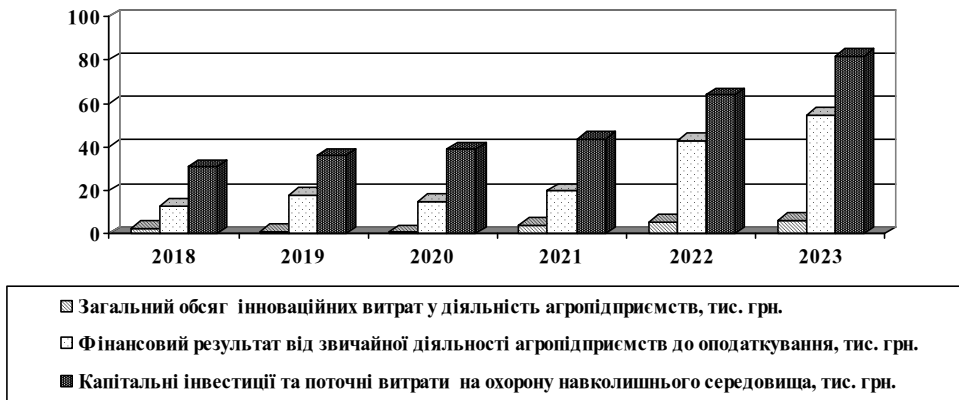

Рис. 1. Залежність фінансового результату діяльності агропідприємств України від розміру інноваційних витрат та капітальних інвестицій, 2018–2023 рр.

Джерело: складено на підставі [1].

природоохоронні заходи в останні роки (рис. 1); 2) скорочення діючих підприємств за видами економічної діяльності (зокрема, у сільському господарстві) спостерігається у Волинській, Донецькій, Закарпатській, Запорізькій, Івано-Франківській, Київській, Луганській, Миколаївській, Одеській, Тернопільській, Харківській, Херсонській і Чернівецькій областях. У звітному періоді незначний приріст кількості діючих підприємств за видами економічної діяльності (сільське господарство) спостерігається тільки у м. Київ, Кіровоградській, Полтавській і Сумській областях.

За даними проведеного аналізу залежності загального обсягу інноваційних витрат в агровиробництво, обсягу капітальних інвестицій та поточних витрат агробізнесу на охорону навколишнього природного середовища із фінансовими результатами діяльності агропідприємств до оподаткування (див. рис. 1) може бути відмічено їх пряму кореляцію. При цьому коефіцієнт кореляції фінансового результату від звичайної діяльності до оподаткування агропідприємств від величини капітальних інвестицій і поточних витрат на охорону навколишнього природного середовища становить 0,98, що свідчить про сильну залежність цих показників.

Зрозуміло, що сьогодні складно оцінити всю картину щодо функціонуючих підприємств за видами економічної діяльності (зокрема, у сільському господарстві), а також щодо кількості їхніх капітальних витрат й інвестицій на природоохоронні заходи. Це зумовлено обмеженістю інформації, що розміщується на офіційних веб-сайтах органів державної влади. У той же час, розгляд наявних статистичних даних у досліджуваній сфері дозволяє наполягати на негативних тенденціях, що формуються останніми роками, і які впливають на рівень системи безпеки (економічної, соціальної й екологічної).

Отже, запровадження інноваційного екологічного менеджменту забезпечує поступове та стабільне збільшення капітальних інвестицій і поточних витрат на охорону навколишнього природного середовища. Для підприємств є економічно вигідним інвестування природоохоронної діяльності та впровадження на підприємствах маловідходних, ресурсозберігаючих та безвідходних технологічних процесів [7].

ВИСНОВКИ

Отже, за сучасних умов функціонування України ускладненим є формування ринку екологічних інновацій в національній економіці загалом і в АПК зокрема. Це зумовлює необхідність у прийнятті відповідних стимулюючих і регулюючих заходів і методів на загальнодержавному та регіональному рівнях. Аналіз наукових напрацювань за обраною проблематикою дослідження дозволив визначити державні методи, що можуть бути дієвими з погляду можливості управління формуванням первинного та вторинного ринку екологічних інновацій у національній економіці й АПК. Серед цих управлінських методів слід виділити інституційні (що включають правові й організаційні), фінансово-економічні, інформаційні та інші ресурсні методи, застосування яких покликано підвищити рівень системи безпеки (економічної, соціальної й екологічної). Акцентовано, що державні інститути можуть впливати на попит споживача, пропозиції підприємств, а також на мікро— та макросередовище, у якому вони функціонують, у т.ч. в агробізнесі. Необхідність публічного (державного) управління процесів формування ринку екологічних інновацій в національній економіці й АПК зумовлена зростаючим значенням для економіки, екології та суспільства загалом. Система методів публічного управління формуванням ринку екологічних інновацій підприємствами національної економіки й АПК включає засоби, що довели свою ефективність — публічно-приватне партнерство й інвестування. Цей засіб відноситься до непрямих методів управління, а також економічні та організаційні методи державного впливу. До прямих методів публічного управління відносять адміністративні методи (організаційно-розпорядчі). Установлено, що за 9 років значно скоротилась кількість сільгоспідприємств в Україні (у 1,4 рази). З'ясовано, що це, у свою чергу, зумовило також зменшення обсягів фінансування, що виділяються в межах капітальних інвестицій на охорону навколишнього природного середовища за видами економічної діяльності (сільське господарство) із розподілом за видами природоохоронних заходів у 2022—2023 рр. Виявлено, що регіонами-лідерами у зменшенні

кількості підприємств, у т.ч. в агробізнесі, є Донецька, Луганська, Запорізька, Харківська, Херсонська та інші області. Причини для ситуації, що склалась, мають об'єктивний і суб'єктивний характер, зовнішнє і внутрішнє джерело походження. Зменшити градус впливу цих причин можливо за рахунок результативної реалізації еколого-інноваційних механізмів публічного управління у сфері розвитку АПК в Україні, що передбачають упровадження прогресивних моделей соціально-економічного розвитку та сучасних моделей інформаційних технологій.

Література:

1. Діяльність підприємств // Державна служба статистики України. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua/>.
2. Помаза-Пономаренко А.Л. Антикорупційні державноуправлінські заходи у сфері використання земельних та інших природних ресурсів в Україні // Публічне управління і адміністрування в Україні. 2023. № 37. С. 144—150.
3. Помаза-Пономаренко А.Л., Семілетов О.С., Медведєва Д.О., Крюков О.І. Ефективність дії механізмів публічного управління в екологічній сфері в Україні: контент-аналіз правової, інституційної й інноваційної складових // Публічне управління та митне адміністрування. 2021. № 2 (29). С. 44—48.
4. Пугачова М. В. Тенденції української економіки очима керівників підприємств: (аналітичний огляд). Дослідження інвестиційної політики українських підприємств // Статистика України. 2009. № 1. С. 41—49.
5. Свідоцтво про реєстрацію авторського права на твір від 28.03.2024 р. № 125143 // Спеціальна інформаційна система Українського національного офісу інтелектуальної власності та інновацій. URL: <https://sis.nipo.gov.ua/uk/search/simple/> (дата звернення 29.10.2024).
6. Юрченко О.Ю. Особливості розвитку АПК України в умовах глобалізації // Вісник Хмельницького національного університету 2011. № 2. Т. 3. С. 151—153.
7. Фостолович В.А. Екологічні інновації — джерело ефективного управління підприємством // Облік і фінанси АПК: освітній портал. 2006. URL: <https://magazine.faaf.org.ua/ekologichni-innovacii-dzhereloeffektivnogo-upravlinnya-pidpriemstvom.html>.
8. Як вторгнення росії впливає на довкілля України та що ми можемо зробити для відновлення // Накіпіло освіта. 2024. URL: <https://osvita.nakupilo.ua/yak-viynavplyvaye-na-dovkillya-ukrayiny/#:~:text=%D0%97%D0%B0%D0%B3%D0%B0%D0%BB%D0%BE%D0%BC%20%D1%83%D0%BD%D0%B0%D1%81%D0%BB%D1%96%D0%B4%D0%BE%D0%BA%20%D1%80%D0%BE%D1%81%D1%96%D0%B9%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%BE%D1%97%20%D0%B7%D0%B1%D1%80%D0%BE%D0%B9%D0%BD%D0%BE%D1%97%20%D0%B0%D0%B3%D1%80%D0%B5%D1%81%D1%96%D1%97%D1%81%D1%82%D0%B0%D0%BD%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D1%82%D1%8C%20%D0%BF%D0%BE%D0%BD%D0%B0%D0%B4%2032%20%D0%BC%D1%96%D0%BB%D1%8C%D0%B9%D0%BE%D0%BD%D0%B8%20%D0%B3%D1%80%D0%B8%D0%B2%D0%B5%D0%BD%D1%8C/>.
9. Pomaza-Ponomarenko A., Kryvova S., Hordieiev A., Hanzhuk A., Halunko O. Innovative Risk Management: Identification, Assessment and Management of Risks in the Context of Innovative Project Management // Economic Affairs (New Delhi). 2023, 68 (4), pp. 2263—2275.

tification, Assessment and Management of Risks in the Context of Innovative Project Management // Economic Affairs (New Delhi). 2023, 68 (4), pp. 2263—2275.

References:

1. The official site of State Statistical Service of Ukraine (2022), "Activities of enterprises", available at: <https://www.ukrstat.gov.ua/> (Accessed 01 Nov 2024).
2. Pomaza-Ponomarenko, A.L. (2023), "Anti-corruption state management measures in the field of land and other natural resources use in Ukraine", *Publichne upravlinnya i administruvannya v Ukraini*, vol. 37, pp. 144—150.
3. Pomaza-Ponomarenko, A.L., Semiletov, O.S., Medvedeva, D.O. and Kryukov, O.I. (2021), "Effectiveness of public management mechanisms in the environmental sphere in Ukraine: content analysis of legal, institutional and innovative components", *Publichne upravlinnya ta mytne administruvannya*, vol. 2 (29), pp. 44—48.
4. Pugacheva, M.V. (2009), "Trends of the Ukrainian economy through the eyes of enterprise managers: (analytical review). Investigating the investment policy of Ukrainian enterprises", *Statystyka Ukrainy*, vol. 1, pp. 41—49.
5. Special information system of the Ukrainian National Office of Intellectual Property and Innovation (2024), "Certificate of copyright registration for the work dated March 28, 2024, No. 125143", available at: <https://sis.nipo.gov.ua/uk/search/simple/> (Accessed 01 Nov 2024).
6. Yurchenko, O.Yu. (2011), "Peculiarities of the development of the agricultural industry of Ukraine in the conditions of globalization", *Visnyk Khmel'nyts'koho natsional'noho universytetu*, vol. 2, T. 3, pp. 151—153.
7. Fostolovich, V.A. (2006), "Ecological innovations are a source of effective enterprise management", *Oblik i finansy APK: osvityniy portal*, available at: <https://magazine.faaf.org.ua/ekologichni-innovacii-dzhereloeffektivnogo-upravlinnya-pidpriemstvom.html> (Accessed 01 Nov 2024).
8. Nakipilo osvita (2024), "How does the invasion of Russia affect the environment of Ukraine and what can we do to restore it", available at: <https://osvita.nakupilo.ua/yak-viynavplyvaye-na-dovkillya-ukrayiny/#:~:text=%D0%97%D0%B0%D0%B3%D0%B0%D0%BB%D0%BE%D0%BC%20%D1%83%D0%BD%D0%B0%D1%81%D0%BB%D1%96%D0%B4%D0%BE%D0%BA%20%D1%80%D0%BE%D1%81%D1%96%D0%B9%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%BE%D1%97%20%D0%B7%D0%B1%D1%80%D0%BE%D0%B9%D0%BD%D0%BE%D1%97%20%D0%B0%D0%B3%D1%80%D0%B5%D1%81%D1%96%D1%97%D1%81%D1%82%D0%B0%D0%BD%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D1%82%D1%8C%20%D0%BF%D0%BE%D0%BD%D0%B0%D0%B4%2032%20%D0%BC%D1%96%D0%BB%D1%8C%D0%B9%D0%BE%D0%BD%D0%B8%20%D0%B3%D1%80%D0%B8%D0%B2%D0%B5%D0%BD%D1%8C/> (Accessed 01 Nov 2024).
9. Pomaza-Ponomarenko, A., Kryvova, S., Hordieiev, A., Hanzhuk, A. and Halunko O. (2023), "Innovative Risk Management: Identification, Assessment and Management of Risks in the Context of Innovative Project Management", *Economic Affairs*, vol. 68 (4), pp. 2263—2275.

Стаття надійшла до редакції 04.12.2024 р.